

Otišiel je najvekši kajoznalec

U spomen na prof. dr. sc. Jožu Skoka
(Petrijanec, 14.2.1931. – Zagreb, 8.9.2017.)

MARIO KOLAR

Odlučivši se na pisanje doktorskog rada povezanog s kajkavskom književnošću, prizeljkivao sam da u povjerenstvu za njegovu obranu bude najveći i najznačajniji poznavatelj tog područja prof. dr. sc. Joža Skok, čije sam knjige, članke, antologije i druge radove povezane s kajkavskom književnošću do tada temeljito iščitavao, upijajući iz njih ne samo vrijedne podatke, nego i spoznaje i stavove koji su uvelike i formirali moj stav prema kajkavskoj književnosti, ali i općenito (hrvatskoj) književnosti. I želja mi se ispunila! Tada sam ga, a bila je to 2013. godina, čini mi se prvi puta osobno upoznao, a susretao sam ga nakon toga i u mnogim drugim prilikama, poput predstavljanja knjiga, znanstvenih skupova itd. Uvijek je bio odmjeren i afirmativan, pružajući uvijek riječ potpore i poticaja, pogotovo za bavljenje kajkavskim temama. Kao friškom istraživaču njegove riječi uvijek su mi godile i djelovale itekako poticajno, jednako kao što mi je njegovo djelo bilo svojevrsni putokaz.

Njegova smrt koja je nastupila 8. rujna 2017. u tom je smislu, unatoč profesorovim visokim godinama i slabijem zdravlju, za mene došla prerano. No, slušajući različite govornike na varaždinskoj komemoraciji u povodu njegove smrti koji su svjedočili kako su posljednjih mjeseci, pa i tjedana prije njegove smrti dogovarali različite stvaralačke aranžmane (uređivanje i predstavljanje knjiga, žiriranje i sl.) s njim, vidim da je i njih profesorova smrt iznenadila. Pritom je bilo itekako jasno koliko je njegovo djelovanje bilo široko i koliko će njegovim odlaskom nastati ogromna praznina u ovom našem kajkavskom,

sjeverozapadnom književnom i kulturnom prostoru. No, čini mi se da je smrt iznenadila i njega samog, s obzirom na to da je, koliko mi je poznato, imao na umu nekoliko, i to velikih projekata koje je želio realizirati u budućnosti. Dakako da za nečiju ili vlastitu smrt nikada nismo dovoljno spremni, no za profesorov odlazak nisam bio niti najmanje spreman. Stoga su i ove moje riječi još uvijek pomalo sustegnute i nemušte.

Književni povjesničar, kritičar i esejist, urednik, antologičar i pedagog Joža Skok rođen je 1931. u Petrijancu kod Varaždina, gdje je završio pučku školu. Gimnaziju je polazio u Zagrebu i završio u Varaždinu, a studij jugoslavistike i rusistike završio je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojem je i doktorirao obranom disertacije *Hrvatsko kajkavsko pjesništvo zavičajnih idioma*. Bila je to tema kojom se bavio sve do smrti, postavši najznačajnijim proučavateljem, kritičarem, antologičarem i promicateljem moderne i suvremene kajkavske književnosti. Drugo najvažnije područje njegova znanstvenog i sveg ostalog interesa bila je dječja književnost, a bitan doprinos dao je i proučavanju zavičajne, književnosti varaždinskog kraja, odnosno općenito književnosti sjeverne Hrvatske. U tom kontekstu pisao je i o mnogim podravskim autorima, pogotovo onima koji su pisali kajkavštinom (Fran Galović, Mihovil Pavlek Miškina, Mladen Kerstner, Pajo Kanižaj, Ivan Golub, Božica Jelušić itd.). Nakon osnovnoškolskih i srednjoškolskih profesorskih početa u zavičaju, ostatak radnog vijeka proveo je u visokom školstvu, isprva na Pedagoškoj

Sl. 1. Prof. dr. sc. Joža Skok (izvor: autor).

akademiji (danas Učiteljski fakultet) u Čakovcu i Zagrebu, a zatim na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, na Katedri za noviju hrvatsku književnost Odsjeka za kroatistiku, gdje je i umirovljen.

Uz ovako u najkraćim crtama skiciranu profesionalnu karijeru, važno je napomenuti da je Skok sve vrijeme bio aktivan i u širem književnom i kulturnom životu. Priredio je, naime, izbor iz djela brojnih hrvatskih pisaca (Ivana Brlić-Mažuranić, Fran Galović, Dragutin Tadijanović, Gustav Krklec itd.). Bio je, zatim, dugogodišnji suradnik i član uredništva *Školskih novina*, a uređivao je i časopise *Umjetnost i dijete* i *Radost*. Posebno je njegovo višedesetljetno uređivanje *Radosti* ostavilo poseban trag na brojne generacije malih pisaca i čitatelja. Bio je dugogodišnji suradnik i član uredništva i časopisa *Kaj*, a u najnovije vrijeme bio je i član uredništva časopisa *Kolo* Matice hrvatske. U *Kaju* je stavio poseban trag i kao autor brojnih rasprava, ogleđa i prosudbi o suvremenim kajkavskim piscima i općenito kajkavološkim temama te kao antologičar. Početkom 1960-ih bio je među obnoviteljima i voditeljima čakovečkog ogranka Matice hrvatske, kasnije je obnašao dužnost predsjednika Hrvatskoga filološkog društva te dopredsjednika Kajkavskog spravišća. Rasprave, ogleđe i prosudbe objavljivao je u mnogim časopisima i zbornicima, a dugogodišnji je član i ocjenjivačkih povjerenstava brojnih

kajkavskih te dječjih pjesničkih recitala i natječaja. Priredio je i više kapitalnih kajkavskih i antologija dječje književnosti. Dobitnik je prestižnih nagrada i odlikovanja, kao što su Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi (1999) te s likom Antuna Radića za osobite zasluge u prosvjeti (2012), Nagrada grada Zagreba (2001), državna Nagrada „Ivan Filipović“ za životno djelo (2006), Nagrada grada Varaždina za životno djelo (2006) itd.

Kao što sam nagovijestio, vjerojatno najvažnije područje njegova rada bile su moderna i suvremena kajkavska književnost. Najvažniji Skokovi prilozi na tome području su njegove znanstvene knjige *Kajkavski kontekst hrvatske književnosti* (1985) i *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo* (1985) te zbirka rasprava, ogleđa i prosudbi *Ignis verbi kajkavicae* (2007). Spomenute knjige, kao i brojni Skokovi članci o kajkavskim temama, temeljni su za razumijevanje teorije i prakse, odnosno teksta i konteksta hrvatske postilirske kajkavske književnosti. Osim teorijskih i kontekstualnih smjernica za revalorizaciju položaja novije kajkavske književnosti u nacionalnom recepcijskom i istraživačkom kontekstu, Skok u spomenutim knjigama, pogotovo u posljednjim dvjema, donosi i interpretacije književnih opusa najvažnijih predstavnika kajkavske književnosti 20. stoljeća. Skokova je posebna zasluga to što je, dakle, pokazao i dokazao da

je kajkavska književnost jednakovrijedna kao i ona na standardnom jeziku, čime joj je vratio dignitet koji su joj oduzele tendenciozne i nasilne vukovske jezične politike.

Osim na teorijskoj i interpretacijskoj razini, Skok je to pokazao i priređivanjem antologija kajkavske književnosti. Naime, kao posebne brojeve časopisa *Kaj* Skok je priredio tri kapitalne, sintezne antologije kajkavske lirike (*Ogenj reči*, 1986), drame (*Ogerličići reči*, 1990) i proze (*Ruožnik rieči*, 1999). Tim trima antologijama Skok je zapravo prvi put predstavio kontinuitet i najbolje kajkavske književne ostvarenje od prvih poznatih tekstova do suvremenosti. Osim spomenutih triju, Skok je priredio i dvije specijalizirane kajkavske antologije. Prva od njih, *Fuga kajkavica haeretica* (1993), priređena također kao poseban broj *Kaja*, obuhvatila je kajkavske književne tekstove i tekstove o kajkavštini Miroslava Krležę, a druga, *Rieči sa zviranjka* (1999), predstavila je najvažnije kajkavske pjesničke tekstove autora iz 20. stoljeća.

Poseban odvjetak Skokova istraživačkog rada predstavljale su, kako sam također nagovijestio, zavičajne mu varaždinske književne teme. Po uzoru na spominjane dvije kajkavske trilogije (znanstvenu i antologičarsku) Skok je, naime, do danas predstavio i svojevrсну varaždinsku (*garestinsku*) trilogiju, koja se sastoji od zbirke rasprava, ogleđa, prosudbi i ostalih zapisa o varaždinskim piscima i temama *Garestinski panopticum* (2007; drugo i prošireno izdanje 2013), svojevrsnog leksikonahrestomatije varaždinskih pisaca *Garestinski hortus verbi* (2012) te pregleda-čitanke varaždinske usmene književnosti *Garestinski gartlic rieči* (2014). Skok je tom trilogijom obradio praktički sve aspekte književnog života u Varaždinu i okolici, čime je to područje postalo jedan od rijetkih hrvatskih (mikro)toposa čiji je književni život toliko detaljno istražen i predstavljen.

Jednako važno područje Skokova interesa, kao što sam najavio, predstavljala je i dječja književnost. Dio njegova opusa posvećen tom području sastoji se od brojnih članaka i knjiga o pojedinim dječjim piscima i/ili izbora iz njihova djela (Ivana Brlić-Mažuranić, Jagoda Truhelka, Nada Iveljić, Gustav Krklec itd.). Članke iz tog područja sabrao je u knjizi *Izvori i izbori iz hrvatske dječje književnosti* (2007), a posebnu knjigu posvetio je i „hrvatskom Andersenu“ (*Književno djelo Ivane Brlić-Mažu-*

ranić, 2007). Priredio je i niz antologija, pregleda i izbora iz dječje književnosti (*Sunčeva livada*, *Lijet Ikara*, *Začarani pijetao*, *Prozori djetinjstva* itd.). Skok je i (su)autor brojnih školskih udžbenika i čitanki, a znamenit je i njegov spominjani urednički rad u časopisima za dječju književnost (*Radost*, *Umjetnost i djetete*) te prosudbeni rad na dječjim literarnim natječajima. Zbog sve toga možemo reći da je Skok bitno pridonio teorijskom, interpretacijskom i antologičarskom usustavljanju hrvatske dječje književnosti, ali i njezinoj popularizaciji.

Spomenimo i da je radove koji se ne tiču kajkavske, zavičajne i dječje književnosti sabrao u knjizi *Književnopovijesni ogleđi i pogledi* (2007).

U svakom slučaju, odabirom kajkavske, zavičajne i dječje književnosti - kao marginaliziranih područja u nacionalnoj filologiji - za glavno područje svojeg znanstvenog i sveg drugog interesa, Joža Skok je pokazao ne samo veliku samosvijest nego i inovativnost, zbog čega mu u području nacionalne filologije pripada posebno mjesto. Samim time jasno je da pripada i među najznačajnije književne povjesničare iz sjeverozapadne Hrvatske. U tom smislu nakon Skokova odlaska ostaje ogromna praznina. Pogotovo u područjima kajkavske i sjevernohrvatske književnosti, kojim se područjima, za razliku od dječje književnosti koja se do danas ipak relevantno institucionalizirala, sustavno i u institucionalnom smislu više nitko ne bavi. Odlazak Jože Skoka u tom smislu možda predstavlja i kraj sustavnog i institucionalno ovjerenog proučavanja (moderne i suvremene) kajkavske i sjevernohrvatske književnosti?